

ISSN 2415-8453

Західноукраїнський національний університет

**Український журнал
прикладної економіки
та техніки**

**Ukrainian Journal of Applied
Economics and Technology**

Том 11. № 2.

Volume 11. № 2.

Тернопіль

2026

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Західноукраїнського національного університету,
протокол № 9 від 27 травня 2026 р.
Рекомендовано рішенням Вченої ради Тернопільського
національного економічного університету
до поширення через мережу Інтернет,
протокол № 5 від 23 березня 2016 р.

(відповідно до наказу Міністерства освіти і
науки України від 25.08.2020 р. № 1077 про
перейменування Тернопільського
національного економічного університету)
Виходить чотири рази на рік
Заснований у січні 2016 року

Науковий журнал «Український журнал прикладної економіки та техніки» включений до Переліку
друкованих наукових фахових видань категорії «Б» в галузі економічних наук: спеціальності – 051,
073, 076 (наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1643) та спеціальності – 071, 075,
242 (наказ Міністерства освіти і науки України від 10.10.2022 № 894) та технічних наук: спеціальності
– 131, 133 (наказ Міністерства освіти і науки України від 10.10.2022 № 894)
і спеціальності – 193 (наказ Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166).

Кластер видання «Економічні перетворення, бізнес та адміністрування»: С1 Економіка та міжнародні
економічні відносини (за спеціалізаціями), С3 Міжнародні відносини, D1 Облік і оподаткування, D2
Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок, D3 Менеджмент, D4 Публічне
управління та адміністрування, D5 Маркетинг, D7 Торгівля,
ІЗ Туризм та рекреація.

Науковий журнал індексується в міжнародних каталогах та наукометричних базах: Index Copernicus,
Google Scholar.

Український журнал прикладної економіки та техніки. – 2026. – Том 8. – № 2.

Головний редактор:

ЯЗЛЮК Борис Олегович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної експертизи та
землепорядкування Західноукраїнського національного університету (Україна)

Члени редакційної колегії:

БЕЖИНАРУ Руксандра, доктор філософії, доцент, доцент факультету економіки, адміністрування та права
Університету Штефана чел Маре, м. Сучава (Румунія)

МАРТЕЙ Марквейд Едвард, доктор філософії, доцент кафедри маркетингу Кофорідуйського технічного
університету (Гана)

ОСТЕНДА Олександр, доктор філософії, професор, ректор Сілезької академії (Республіка Польща)

КРАСНОРУЦЬКИЙ Олексій Олександрович, доктор економічних наук, професор, в.о. директора Інституту
тваринництва Національної академії аграрних наук України (Україна)

ЛАГОДІЄНКО Володимир Вікторович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу,
підприємництва і торгівлі Одеського національного технологічного університету (Україна)

КАЩЕНА Наталія Борисівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку, аудиту та
оподаткування Державного біотехнологічного університету (Україна)

ЧЕНЬ Фулі, доктор філософії, співробітник відділу пропаганди Хенаньського інституту науки і технологій
(Китай)

ПАСЬКО Олег, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук Українського католицького
університету (Україна)

БУДЗІНСЬКИЙ Марчін, доктор філософії, декан факультету соціальних і гуманітарних наук Сілезької академії
(Республіка Польща)

МАЗОРЕНКО Оксана, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та бізнесу
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (Україна)

НАКІСЬКО Олександр Вікторович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та
оподаткування Державного біотехнологічного університету (Україна)

ВЛАСЕНКО Тетяна Анатоліївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки
підприємства та організації бізнесу Харківського національного економічного університету імені Семена
Кузнеця (Україна)

ЄРМОЛЕНКО Олексій Анатолійович, кандидат економічних наук, доцент, декан факультету підготовки
іноземних громадян Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (Україна)

Технічний секретар:

БУТОВ Андрій Миколайович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної експертизи та
землепорядкування Західноукраїнського національного університету (Україна)

Матеріали випуску друкуються мовою оригіналу.

Редакція не завжди поділяє думку автора. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен,
географічних назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

Відповідно до Закону про авторські права, при використанні наукових ідей та матеріалів цього випуску
посилання на авторів і видання є обов'язковим. Передрук і переклади дозволяються лише зі згоди автора та редакції.

URL: <http://ujae.org.ua/>

<http://www.nbu.gov.ua/>

<http://www.library.tneu.edu.ua/>

ISSN 2415-8453

© Західноукраїнський національний університет, 2026

© «Український журнал прикладної економіки та техніки», 2026

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ № 24956-14896ПР від 19.08.2021 року. Підписано до друку 31.05.2026 р.

The scientific journal «Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology» is included in the List of printed scientific publications of category «B» in the field of economic sciences: specialties – 051, 073, 076 (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 28.12.2019 No. 1643) and specialties – 071, 075, 242 (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 10.10.2022 No. 894) and technical sciences: specialties – 131, 133 (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine

dated 10.10.2022 No. 894) and specialty - 193 (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 23.12.2022 No. 1166).

The scientific journal is indexed in international catalogues and scientometric databases: Index Copernicus, WorldCat, Google Scholar, Windows Live Academic, ResearchBible, Open Academic Journals Index, CiteFactor, InfoBase Cluster of the publication "Economic Transformations, Business and Administration": C1 Economics and International Economic Relations (by specialization), C3 International Relations, D1 Accounting and Taxation, D2 Finance, Banking, Insurance and Stock Market, D3 Management, D4 Public Administration and Administration, D5 Marketing, D7 Trade, J3 Tourism and Recreation.

Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology. – 2026. – Vol. 8. – № 2.

Chief Editor

YAZLYUK Borys, Doctor of Science in Economics, Professor, Head of the Department of Economic Expertise and Land Management, West Ukrainian National University (Ukraine)

Chief Editor

BEJINARU Ruxandra, Doctor of Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Faculty of Economics, Administration and Law, Stefan cel Mare University (Romania)

MARTEY MARKWEI Edward, Doctor of Philosophy, Associate Professor, Department of Marketing, Koforidua Technical University (Ghana)

OSTENDA Aleksander, Doctor of Philosophy, Professor, Rector of the Academy of Silesia (Poland)

KRASNORUTSKYY Oleksiy, Doctor of Science in Economics, Professor, Acting Director of the Institute of Animal Science of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine (Ukraine)

LAGODIENKO Volodymyr, Doctor of Science in Economics, Professor, Head of the Department of Marketing, Entrepreneurship and Trade, Odessa National Technological University (Ukraine)

KASHCHENA Nataliia, Doctor of Science in Economics, Professor, Head of the Department of Accounting, Audit and Taxation, State Biotechnological University (Ukraine)

CHEN Fuli, Doctor of Philosophy, Publicity Office, Henan Institute of Science and Technology (China)

PASKO Oleh, Candidate of Sciences in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Political Science, Ukrainian Catholic University (Ukraine)

BUDZINSKI Marcin, Doctor of Philosophy, Dean of the Faculty of Social Sciences and Humanities, Academy of Silesia (Poland)

MAZORENKO Oksana, Candidate of Sciences in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and Business, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (Ukraine)

NAKISKO Oleksandr, Candidate of Sciences in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting, Audit and Taxation, State Biotechnological University (Ukraine)

VLASENKO Tetiana, Doctor of Science in Economics, Professor, Head of the Department of Enterprise Economics and Business Organization, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (Ukraine)

YERMOLENKO Oleksii, Candidate of Sciences in Economics, Associate Professor, Dean of the Faculty of Training of Foreign Citizens, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (Ukraine)

Technical Secretary:

BUTOV Andrii, Candidate of Sciences in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Expertise and Land Management, West Ukrainian National University (Ukraine)

Issue materials are printed in the original language.

The editorial board does not always agree with the author. The authors of the publications are responsible for the accuracy of the facts, proper names, geographical names, citations, figures and other information.

According to the Copyright Law, references to authors and publications are required when using the scientific ideas and materials in this publication. Reprints and translations are permitted only with the consent of the author and the editor.

URL: <http://ujae.org.ua/>

<http://www.nbuv.gov.ua/>

<http://www.library.tneu.edu.ua/>

ISSN 2415-8453

© West Ukrainian National University, 2026

© «Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology», 2026

Certificate of state registration of the print media

KB № 24956-14896IP of 19.08.2021. Signed for printing on May 31, 2026.

Майстренко Ольга Валентинівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Колісник Ігор Леонідович, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри анатомії людини, клінічної анатомії та оперативної хірургії Харківського національного медичного університету

Maistrenko Olga, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, Business and Administration, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, <https://orcid.org/0000-0002-8007-3191>

Kolisnyk Igor, Doctor of Medical Sciences, Professor Head of the Department of Human Anatomy, Clinical Anatomy and Operative Surgery, Kharkiv National Medical University <https://orcid.org/0000-0002-8007-3191>

ПЕРСПЕКТИВИ ЗДОБУТТЯ ДОСТРОКОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

PROSPECTS FOR ACHIEVING LONG-TERM COMPETITIVENESS OF BUSINESS ENTITIES IN UKRAINE

Майстренко О. В., Колісник І. Л. Перспективи здобуття дострокової конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в Україні. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2026. Том 11. № 2. С. 325 – 329.

Maistrenko O., Kolisnyk I. Prospects for achieving long-term competitiveness of business entities in Ukraine. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2026. Volume 11. № 2. pp. 325 – 329.

Статтю присвячено питанням забезпечення дострокової конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Актуальність теми зумовлена необхідністю переходу від короткострокової адаптації до стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємств на засадах інноваційності, ресурсоефективності та інституційної гнучкості. Дослідження має на меті обґрунтувати фінансово-економічні детермінанти формування довгострокової конкурентоспроможності суб'єктів господарювання України в умовах нестабільності зовнішнього середовища. У дослідженні систематизовано структурні фактори розвитку національної економіки, зокрема природно-ресурсний потенціал, вигідне гео економічне положення, інженерно-технічну школу, людський капітал, цифрову модернізацію, інфраструктурне забезпечення та потенціал «зеленої» трансформації. Охарактеризовано їх диференційований вплив на окремі види економічної діяльності та визначено потенційні конкурентні переваги і обмеження їх реалізації. В дослідженні обґрунтовано, що наявність ресурсної бази не гарантує стійкої конкурентоспроможності, а потужного значення набуває здатність суб'єктів господарювання інтегрувати структурні передумови у власні бізнес-моделі та трансформувати їх у довгострокові конкурентні переваги. Виявлено, що в архітектурі базатоголової економіки визначальними чинниками формування конкурентного потенціалу є розмір підприємства та рівень його капіталізації. Проаналізовано структуру суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності та за розмірами бізнесу, виявлено домінування малих підприємств за чисельністю та концентрацією капіталу в секторі великих і середніх компаній. Дослідження динаміки розподілу капіталу дозволило виявити відносну стабільність концентраційної моделі, за якої великі підприємства акумулюють понад третину сукупного капіталу економіки навіть за умов кризових явищ. Визначено тенденцію до зростання загального обсягу капіталу в економіці. В дослідженні обґрунтовано фінансово-економічний алгоритм оцінювання конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, відповідно до якого фінансова стійкість визначається як базова умова формування конкурентних переваг, ефективність використання ресурсів як механізм їх трансформації, а результативність господарської діяльності як фактичний прояв реалізованої конкурентної сили підприємства. В дослідженні обґрунтовано, що довгострокова конкурентоспроможність суб'єктів господарювання формується як інтегральний результат збалансованої взаємодії фінансової стійкості, ресурсної ефективності та економічної результативності, що створює передумови для стратегічної автономії та сталого розвитку національної економіки.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентні переваги, конкурентний потенціал, фінансова стійкість, суб'єкти господарювання.

The article focuses on ensuring the long-term competitiveness of business entities. The relevance of the topic is driven by the need to shift from short-term adaptation to the strategic management of enterprise competitiveness, grounded in innovation, resource efficiency, and institutional flexibility. The study aims to substantiate the financial and economic determinants of long-term competitiveness for business entities in Ukraine under conditions of external environmental instability. The research systematizes the structural factors of national economic development, including natural resource potential, a favorable geo-economic location, engineering and technical education, human capital, digital modernization, infrastructure support, and the potential for "green" transformation. Their differentiated impact on various types of economic activity is characterized, and potential competitive advantages and limitations of their implementation are identified. The study substantiates that the mere availability of a resource base does not guarantee sustainable competitiveness; rather, decisive importance is attached to the ability of business entities to integrate structural prerequisites into their business models and transform them into long-term competitive advantages. It is revealed that within the architecture of a multi-sector economy, the key determinants of competitive potential formation are enterprise size and capitalization. The structure of business entities by type of economic activity and size is analyzed, revealing the numerical dominance of small enterprises and the concentration of capital in large- and medium-sized companies. The study of capital distribution dynamics enabled the identification of the relative stability of the concentration model, under which large enterprises accumulate more than one-third of the economy's total capital, even in crisis conditions. A trend toward growth in the economy's total capital volume has been identified. The research substantiates a financial and economic algorithm for assessing the competitiveness of business entities, according to which financial stability is the basic condition for forming competitive advantages, resource-use efficiency is the mechanism for their transformation, and business performance is the actual manifestation of the enterprise's realized competitive strength. It has been proven that the long-term competitiveness of business entities is an integral result of the balanced interaction among financial stability, resource efficiency, and economic performance, thereby creating the prerequisites for strategic autonomy and the sustainable development of the national economy.

Keywords: competitiveness, competitive advantages, competitive potential, financial stability, business entities.

Вступ

За сучасного стану економіки країни проблема забезпечення довгострокової конкурентоспроможності суб'єктів господарювання набуває особливої складності та стратегічної ваги. Трансформації ні процеси, пов'язані з євроінтеграції ним курсом держави, структурною перебудовою національного господарства, цифровізацією економічних процесів, посиленням глобальної конкуренції та необхідністю повоєнного відновлення, обумовили нові вимоги до змісту, інструментів та механізмів формування конкурентних переваг. Тож традиційні фактори забезпечення конкурентоспроможності, такі як цінові переваги, доступ до сировинних ресурсів або тимчасові ринкові ніші, вже не здатні забезпечити стабільний стратегічний розвиток підприємства.

Трансформації ні процеси також актуалізують питання переходу від короткострокової адаптації до стратегічного управління конкурентоспроможністю на основі інноваційності, ресурсоефективності, інституційної гнучкості, експортної орієнтації та інтеграції у глобальні ланцюги створення вартості. Водночас

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons CC-BY 4.0

© Майстренко Ольга Валентинівна, Колісник Ігор Леонідович, 2026

нестабільність зовнішнього середовища, воєнні ризики, руйнування виробничої та логістичної інфраструктури, обмежений доступ до фінансових ресурсів і високий рівень ринкової волатильності суттєво ускладнюють формування стійких конкурентних позицій українських підприємств. Тож, формування довгострокової конкурентоспроможності потребує системного переосмислення теоретичних засад, здатних враховувати наявні умови господарювання.

Засади забезпечення довгострокової конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в Україні ґрунтуються на концепції конкурентного потенціалу підприємства. З цього приводу Коюда В. [1] розглянула його як інтегровану систему ресурсних і управлінських можливостей, що забезпечують стійкі ринкові позиції. Вчені Черкасова Т., Сокір А. [2] підкреслили значущість інноваційності та ефективного використання виробничих ресурсів при формуванні сталих конкурентних переваг. Дослідники Некрасова Л., Науменко Ю. [3] обґрунтували значення державної політики та інституційної підтримки конкурентоспроможного бізнесу в умовах відновлення економіки України. Галузеві перспективи розвитку окреслено в дослідженні Собкевич О. [5], де визначено пріоритетність модернізації промисловості, розвитку ІТ-сектору та переробної галузі. Методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності розкрито Семеновою Т. і Біленком О. [8], водночас теоретичні засади управління конкурентними перевагами систематизовано Клименком С. М. [9]. Незважаючи на наявність значного наукового доробку у сфері дослідження конкурентоспроможності, залишаються недостатньо розкритими питання визначення перспектив та механізмів забезпечення саме довгострокової конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в українських реаліях, що характеризуються підвищеним рівнем невизначеності та структурними зрушеннями, чим і обумовлюється мета і завдання дослідження.

Формулювання цілей статті

Метою статті є обґрунтування фінансово-економічних детермінант формування довгострокової конкурентоспроможності суб'єктів господарювання України в умовах нестабільності зовнішнього середовища.

Для досягнення поставленої мети креслено наступні завдання:

проаналізувати структурні передумови формування конкурентного потенціалу національної економіки з урахуванням галузевих особливостей;

дослідити вплив розміру підприємств та рівня концентрації капіталу на їх конкурентні можливості;

оцінити динаміку розподілу капіталу між великими, середніми та малими підприємствами та виявити тенденції його концентрації;

проаналізувати рівень забезпеченості суб'єктів господарювання власним капіталом;

обґрунтувати алгоритм оцінювання конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження

Економіка України історично сформована як багатогалузева система з диверсифікованою структурою виробництва, що охоплює промисловий, аграрний, транспортно-логістичний, енергетичний і сервісний сектори. Поеднання природно-ресурсного потенціалу, вигідного гео економічного положення, наявності розвиненої інженерно-технічної школи та поступової цифрової модернізації створює передумови для конкурентного розвитку різних видів економічної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1. Вплив структурних факторів на формування конкурентного потенціалу в сферах економічної діяльності

Передумови розвитку	Сутність фактору	Види ек. діяльності, що най більше виграють	Вплив на конкурентоспроможність підприємств	Потенції ні конкурентні переваги	Обмеження та ризик
Природно-ресурсний потенціал	Наявність родючих земель, корисних копалин, водних ресурсів, енергетичних ресурсів	Аграрний сектор, добувна промисловість харчова промисловість енергетика	Забезпечення сировинної бази та зниження виробничих витрат	Низька собівартість продукції, експортна орієнтація, ресурсна автономність	Виснаження ресурсів екологічні ризики, сировинна залежність
Вигідне гео економічне положення	Розташування на перетині транспортних і торговельних шляхів між ЄС та Азією	Логістика, транспорт, зовнішня торгівля, переробна промисловість	Розширення ринків збуту та зниження логістичних витрат	Транзитний потенціал, інтеграція у глобальні ланцюги вартості	Геополітична нестабільність, інфраструктурні втрати
Розвинена інженерно-технічна школа	Високий рівень технічної освіти, наукові традиції, кадровий потенціал	Машинобудування, авіації на галузь, ІТ-сектор, оборонно-промисловий комплекс	Створення інноваційно продукції та технологічних рішень	Технологічна диференціація, інноваційність, експорт інтелектуальних послуг	Відтік кадрів, недостатнє фінансування науки
Поступова цифрова модернізація	Впровадження цифрових технологій, автоматизація, розвиток e-commerce	ІТ, фінансовий сектор, торгівля, виробництво	Підвищення продуктивності, оптимізація бізнес-процесів	Зростання ефективності, масштабованість бізнесу нові бізнес-моделі	Кіберризик, нерівномірність цифровізації
Інтеграція до європростору	Гармонізація стандартів, доступ до ринків ЄС	Харчова промисловість машинобудування, послуги	Підвищення якості продукції та конкурентних стандартів	Розширення експорту, підвищення інвестиційної привабливості	Високі вимоги до якості та сертифікації
Наявність людського капіталу	Освітній рівень населення, професійна мобільність	Креативні індустрії, ІТ освіта, наукоємні виробництва	Формування знань економіки	Гнучкість, інноваційність, адаптивність	Міграція робочої сили
Розвиток інфраструктури	Транспортна, енергетична, комунікаційна інфраструктура	Промисловість, логістика, торгівля	Забезпечення безперервності виробничих процесів	Зниження транзакційних витрат, швидкість обороту капіталу	Руйнування інфраструктури, потреба у модернізації
Потенціал «зеленої» трансформації	Розвиток відновлюваної енергетики, ресурсоефективність	Енергетика, агропромисловість	Підвищення екологічно конкурентоспроможності	Доступ до «зелених» інвестицій, ESG-орієнтація	Висока капіталомісткість трансформації

Джерело: систематизовано за [1-6]

Окремі фактори мають диференційований вплив на різні види економічної діяльності. Природно-ресурсний потенціал формує переваги переважно у сировинних та аграрних секторах, тоді як інженерно-технічний та людський капітал забезпечують розвиток наукоємних, інноваційних і високотехнологічних галузей. Гео економічне положення та розвиток інфраструктури сприяють інтеграції в глобальні ланцюги створення вартості, а цифрова модернізація підвищує продуктивність і масштабованість бізнес-моделей у більшості секторів економіки. Разом з тим ефективність реалізації зазначених конкурентних передумов значною мірою залежить від здатності суб'єктів господарювання забезпечити їхню системну інтеграцію, мінімізувати структурні ризики та адаптувати економіку до зовнішніх викликів. Наявність ресурсів сама по собі не гарантує стійкої конкурентоспроможності.

Загальна кількість суб'єктів господарювання національної економіки становить 1949,5 тис. одиниць і є відносно стабільною (за винятком різкого скорочення їх протягом 2022 року з подальшим нарощуванням до довоєнного рівня). Найбільша частка господарюючих суб'єктів зосереджена у сфері оптової і роздрібно торгівлі – 37,6%, сталим трендом зростання характеризується їхня чисельність у сфері інформаційних технологій і комунікацій – 15%, вагомою є частка суб'єктів професійна, науково-технічної діяльності – 8,7% (рис. 1).

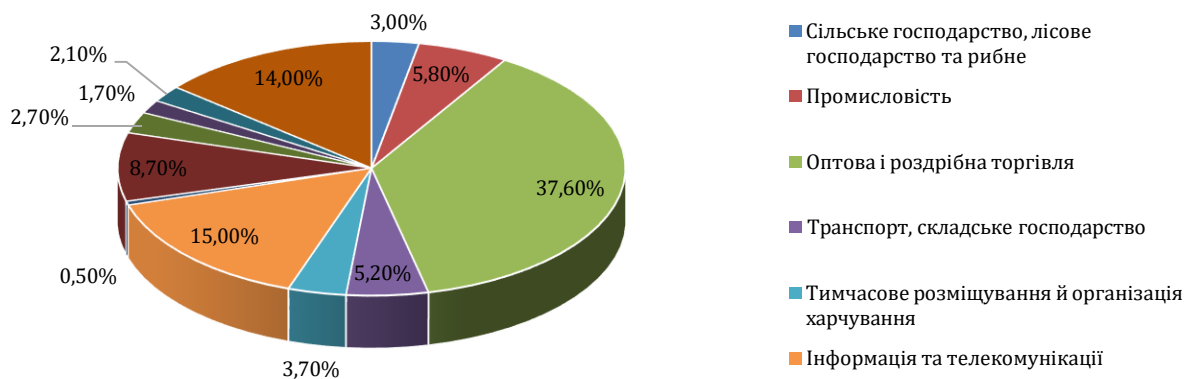

Рис. 1. Структура суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності, %, 2024 р.

Джерело: побудовано автором з даними: [7]

У архітектурі багатогалузевої структури економіки України, яка характеризується представленістю та відносною інституційною оформленістю практично всіх видів економічної діяльності, вихідними чинниками формування конкурентного потенціалу суб'єктів господарювання постає їх розмір та обсяг залученого капіталу. Ці чинники набувають системоутворювального значення в контексті фінансово-ресурсних можливостей для створення цінностей, що користуються попитом на ринку. Розмір бізнесу та рівень капіталізації визначають спроможність інтеграції у міжгалузеві ланцюги створення вартості, доступ до інвестиційних ресурсів, участь у великих інфраструктурних і технологічних проєктах, а також здатність забезпечувати довгострокову конкурентну позицію в межах національної та глобальної економічної системи.

Як свідчать результати аналітичних досліджень, у структурі господарюючих суб'єктів України переважає частка малих (та мікро) структур – вона становить 99,2% (близько 1935 тис. од.) та є відносно постійною протягом останніх десяти років. Скорочується питома вага суб'єктів середнього бізнесу – із 0,9% у 2022 році до 0,7% (14,2 тис. од.) у 2024 році. Середні за розмірами бізнес-суб'єкти виявили найбільшу чутливість до викликів і загроз економічної і політичної нестабільності, спричинених війною 2022 року. Відносно стабільною, із певним трендом зростання, є частка господарських структур великого бізнесу – вона становить 0,03% від загальної кількості (560 великих компаній України).

Розподіл капіталу вказує на протилежну тенденцію, спостерігається його суттєва концентрація в секторі великих та середніх підприємств. Попри незначну частку у загальній кількості суб'єктів господарювання, великі підприємства акумулюють у середньому 35–43 % загального обсягу капіталу, що свідчить про високий рівень капіталізації цього сегмента. Частка середніх підприємств у структурі капіталу коливається в межах 29–35 %, тоді як малі підприємства, формуючи абсолютну більшість за чисельністю, зосереджують лише близько 26–31 % загального капіталу.

Ми виявили тенденцію до зростання загального обсягу капіталу в економіці: з 5994,6 млрд грн. В 2014 р. до 18314,1 млрд грн в 2024 р., тобто, відбулося номінальне нарощування фінансово-економічного потенціалу суб'єктів господарювання. Водночас динаміка розподілу капіталу між групами підприємств вказує на відносну стабільність концентраційної моделі, за якої великі підприємства зберігають провідні позиції за обсягами ресурсів навіть за умов структурних кризових явищ і воєнних викликів.

У системі фінансово-економічних детермінант конкурентоспроможності рівень забезпеченості підприємства капіталом є базовою передумовою його стратегічної автономії, інвестиційно-інноваційної спроможності та потенціалу створення конкурентних переваг. Власний капітал формує внутрішній фінансовий фундамент господарської діяльності, визначаючи ступінь незалежності від зовнішніх кредиторів, стійкість до коливань кон'юнктури та здатність акумулювати ресурси для модернізації і розширення виробництва. Частка і розмір власного капіталу опосередковують економічну і фінансову свободу управлінських рішень суб'єктів господарювання, гнучкість у виборі стратегічних альтернатив і потенціал довгострокового інвестування у активи, що генерують конкурентні переваги.

Економіко-статистичні спостереження свідчать про підвищення рівня забезпеченості сукупними активами та власним капіталом як великих, так і середніх і малих підприємницьких структур. У середньому на одне велике підприємство припадає 11,8 млрд залучених активів, з яких 4,7 млрд сформовані за рахунок власного капіталу. Рівень забезпеченості середніх структур дещо нижчий – на кожне з них припадає відповідно 441,3 млн та 127,3 млн грн авансованого і власного капіталу. Господарючі суб'єкти малого бізнесу мають значно нижчий рівень забезпеченості капітальними ресурсами, середній розмір якого дорівнює 2,6 млн грн або близько 400 тис. грн власних коштів (табл. 2). При цьому дані демонструють зростання рівня забезпеченості капіталом за всіма категоріями

Таблиця 2. Рівень забезпеченості суб'єктів господарювання власним капіталом

Роки	Розмір капіталу на 1-е підприємство, млн грн			Розмір власного капіталу на 1-е підприємство, млн грн		
	великі	середні	малі	великі	середні	малі
2014	4493,2	123,9	0,9	1480,9	23,9	0,18
2015	8205,0	159,1	1,1	3573,9	25,3	0,20
2016	10391,4	191,6	1,7	4702,4	27,8	0,12
2017	10344,1	204,2	2,1	4248,9	31,9	0,16
2018	9523,1	213,6	1,7	3986,7	31,2	0,23
2019	8604,4	208,9	1,7	3394,7	39,1	0,33
2020	9064,3	137,8	1,9	3642,5	46,1	0,33
2021	8638,2	274,4	2,0	3568,7	62,1	0,43
2022	10347,8	330,5	2,7	4322,2	68,1	0,48
2023	11315,2	399,0	2,6	4814,9	102,4	0,36
2024	11839,1	441,3	2,7	4728,1	127,3	0,43

Джерело: розраховано автором з даними: [7]

підприємницьких структур, зокрема, за період 2022-2024 років, що також свідчить про наявність якісних ознак гнучкості і адаптивності вітчизняного бізнесу до умов кардинальної зміни та волатильності ринкового середовища.

Рівень капіталізації, зокрема, за рахунок власних джерел за сучасних реалій господарської діяльності розглядається не лише як індикатор фінансової стійкості, але й як інтегральна характеристика внутрішньої конкурентної сили суб'єкта господарювання, що опосередковує його здатність формувати та відтворювати стійкі конкурентні переваги в умовах динамічного ринкового середовища.

Рівень забезпеченості капіталом постає центральним елементом ресурсно-результативної концепції оцінки конкурентоспроможності, відповідно до якої конкурентна сила підприємства визначається наявністю ресурсів та їх потенційною спроможністю забезпечувати конкурентну стійкість господарюючого суб'єкта. Якщо власний капітал відображає потенційну фінансову основу формування конкурентних переваг, то похідні від нього фінансові індикатори характеризують фактичну результативність реалізації цього потенціалу в умовах ринкової взаємодії [8, 9].

Через динаміку рентабельності, оборотності активів, маржинальності операцій та здатності генерувати грошові потоки проявляються рівень конкурентної стійкості підприємства та його спроможність підтримувати стабільні ринкові позиції й адаптуватися до зовнішніх викликів.

Загальний рівень конкурентоспроможності суб'єктів господарювання (через методичне підґрунтя ресурсно-результативного методичного підходу до оцінювання) можна визначати як інтегральну характеристику, що відображає збалансованість їх фінансової стійкості, ефективності використання ресурсів та результативності господарської діяльності.

Базисом здобуття довгострокових конкурентних переваг постає фінансова стійкість і стабільність. Вони забезпечують стабільність ресурсної бази та інвестиційну спроможність бізнесу. Економічна логіка такої оцінки конкурентоспроможності проявляється в такій послідовності (рис. 2).

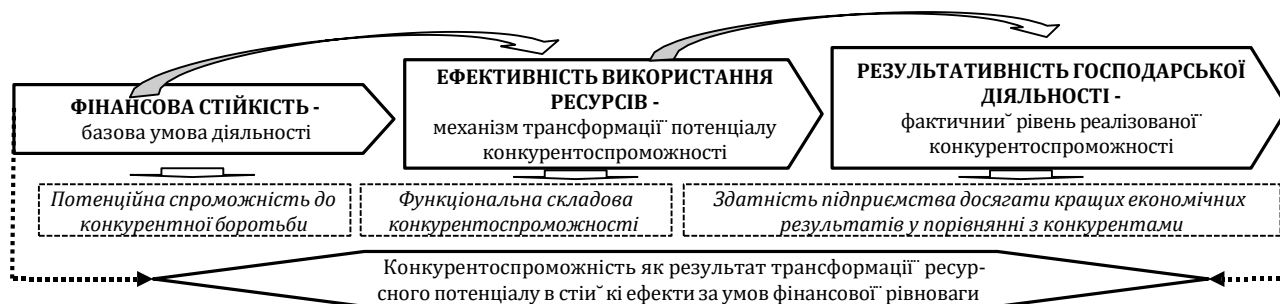

Рис. 2. Фінансово-економічний алгоритм оцінювання конкурентоспроможності суб'єктів господарювання

Джерело: авторська розробка

Тож, логіка забезпечення конкурентоспроможності ґрунтується на послідовному взаємозв'язку трьох ключових елементів. Фінансова стійкість як базова умова діяльності формує ресурсний потенціал підприємства та визначає межі його стратегічних можливостей. Наступним етапом є ефективність використання ресурсів, яка виконує функцію механізму трансформації наявного потенціалу в конкретні конкурентні переваги через оптимізацію витрат, підвищення продуктивності праці, впровадження інновацій та раціоналізацію управлінських процесів. Завершальною ланкою є результативність господарської діяльності, що відображає фактичний рівень реалізованої конкурентоспроможності через показники прибутковості, рентабельності, ринкової частки та вартості бізнесу.

Загалом, довгострокова конкурентоспроможність підприємства формується як інтегральний результат системної взаємодії фінансової стійкості, ресурсної ефективності та результативності діяльності. Порушення будь-якого з цих елементів знижує здатність суб'єкта господарювання до стратегічного розвитку та адаптації, тоді як їх збалансоване поєднання забезпечує стабільність позицій на ринку та створює основу для накопичення стійких конкурентних переваг у довгостроковій перспективі.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Наразі розвиток суб'єктів господарювання в Україні обґрунтовується впливом комплексу структурних факторів, серед яких визначальними є природно-ресурсний потенціал, вигідне гео економічне положення, розвинена інженерно-технічна база, людський капітал, цифрова модернізація та інтеграція до європейського економічного простору. Водночас ефективність реалізації зазначених передумов безпосередньо залежить від фінансово-ресурсних можливостей підприємств, їх розміру та рівня капіталізації. Попри домінування малих підприємств у кількісній структурі національної економіки, основна частка капіталу концентрується у секторі великих та середніх компаній, що забезпечує їм стратегічну автономію, доступ до інвестиційних ресурсів та участь у масштабних інфраструктурних і технологічних проєктах.

Рівень забезпеченості власним капіталом є інтегральним показником внутрішньої конкурентної сили суб'єкта господарювання, визначаючи його фінансову незалежність, інвестиційно-інноваційний потенціал та здатність адаптуватися до зовнішніх шоків. Позитивна динаміка капіталізації підприємств в 2022–2024 рр. свідчить про наявність адаптивних механізмів функціонування бізнесу навіть в умовах високої волатильності ринкового середовища. Довгострокову конкурентоспроможність підприємств доцільно розглядати крізь призму ресурсно-результативного підходу, відповідно до якого фінансова стійкість формує базову ресурсну основу, ефективність використання ресурсів забезпечує трансформацію потенціалу у конкурентні переваги, а результативність діяльності відображає фактичний рівень їх реалізації на ринку.

Таким чином, довгострокова конкурентоспроможність суб'єктів господарювання України є інтегральним результатом збалансованої взаємодії фінансової стійкості, ефективного використання ресурсів та економічної результативності. Саме системна узгодженість цих елементів формує основу стратегічної стабільності бізнесу, забезпечує його здатність до інноваційного розвитку та створює передумови для зміцнення позицій на національному й міжнародному ринках у процесі післявоєнної трансформації економіки.

Література

1. Коюда, В. О. (2019). Формування та використання конкурентного потенціалу підприємства. *Інфраструктура ринку*, (29), 195–204.

2. Черкасова, Т., & Сокір, А. (2021). Роль конкурентного потенціалу у забезпеченні розвитку виробничого підприємства. *Економіка та суспільство*, (26). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-6>
3. Некрасова, Л., & Науменко, Ю. (2025). Державна політика формування конкурентного середовища підприємств та стратегії забезпечення їх конкурентоспроможності в умовах відновлення економіки України. *Modeling the Development of the Economic Systems*, 4, 234–242. <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-18-29>
4. Які галузі економіки України мають найбільший потенціал зростання. (2024). *YouControl.Market*. <https://blog.youcontrol.market/iaki-ghaluzi-ieekonomiki-ukrayini-maiut-naibilshii-potentsial-zrostannia/>
5. Собкевич, О. В. (2024). *Сучасні тенденції в українській промисловості* (Аналітична записка). Національний інститут стратегічних досліджень. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-11/az_suchasna_promislovist-20112024.pdf
6. Дія.Бізнес. (2022). *Стан та потреби бізнесу в Україні: секторальний розріз, вересень 2022* [Аналітичний звіт]. Міністерство цифрової трансформації України. <https://business.diia.gov.ua/analytics/research/stan-ta-potreby-biznesu-v-ukraini-sektoralnyi-rozriz-veresen-2022>
7. Державна служба статистики України. (н.д.). *Статистичні дані України*. Портал відкритих даних. <https://data.gov.ua/>
8. Семенова, Т. В., & Біленко, О. А. (2023). Оцінка конкурентоспроможності промислового підприємства. *Економічний простір*, (188), 137–141.
9. Клименко, С. М. (2006). *Управління конкурентоспроможністю підприємства*. КНЕУ.

References

1. Koiuda, V. O. (2019). Formuvannya ta vykorystannya konkurentnoho potentsialu pidpriemstva [Formation and use of competitive potential of the enterprise]. *Infrastruktura Rynku* [Market Infrastructure], (29), 195–204.
2. Cherkasova, T., & Sokir, A. (2021). Role konkurentnoho potentsialu u zabezpechenni rozvytku vyrobnychoho pidpriemstva [The role of competitive potential in ensuring the development of a manufacturing enterprise]. *Ekonomika ta Suspilstvo* [Economy and Society], (26). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-6>
3. Nekrasova, L., & Naumenko, Yu. (2025). Derzhavna polityka formuvannya konkurentnoho seredovyscha pidpriemstv ta stratehii zabezpechennia yikh konkurentospromozhnosti v umovakh vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [State policy of forming a competitive environment of enterprises and strategies for ensuring their competitiveness under the conditions of economic recovery of Ukraine]. *Modeling the Development of the Economic Systems*, 4, 234–242. <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-18-29>
4. Yaki haluzi ekonomiky Ukrainy maiut naibilshyiy potentsial zrostannia [Which sectors of the economy of Ukraine have the greatest growth potential]. (2024). *YouControl.Market*. <https://blog.youcontrol.market/iaki-ghaluzi-ieekonomiki-ukrayini-maiut-naibilshii-potentsial-zrostannia/>
5. Sobkevych, O. V. (2024). *Suchasni tendentsii v ukrainskii promyslovosti* [Current trends in Ukrainian industry] (Analytical note). National Institute for Strategic Studies. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-11/az_suchasna_promislovist-20112024.pdf
6. Diia.Business. (2022). *Stan ta potreby biznesu v Ukraini: sektoralnyi rozriz, veresen 2022* [The state and needs of business in Ukraine: Sectoral section, September 2022] (Analytical report). Ministry of Digital Transformation of Ukraine. <https://business.diia.gov.ua/analytics/research/stan-ta-potreby-biznesu-v-ukraini-sektoralnyi-rozriz-veresen-2022>
7. State Statistics Service of Ukraine. (n.d.). *Statystychni dani Ukrainy* [Statistical data of Ukraine]. Open Data Portal. <https://data.gov.ua/>
8. Semenova, T. V., & Bylenko, O. A. (2023). Otsinka konkurentospromozhnosti promyslovoho pidpriemstva [Evaluation of competitiveness of an industrial enterprise]. *Ekonomichnyi Prostir* [Economic Space], (188), 137–141.
9. Klymenko, S. M. (2006). *Upravlinnia konkurentospromozhnosti pidpriemstva* [Management of enterprise competitiveness]. KNEU.

Стаття надійшла до редакції / Received 10.05.2026
Опубліковано / Published 31.05.2026

Прийнята до друку / Accepted 22.05.2026